

Posudek vedoucího práce

Ivana Blehová, Příkázání „Nezabiješ“ v sémantickém poli sloves pro usmrcení ve Starém zákoně, bakalářská práce SP EVT předložená katedře Starého zákona na ETF UK v Praze 29.4. 2015, stran 61, s přílohou 87.

Úvod

Předložená bakalářská práce zkoumá významové odstíny hebrejských sloves pro zabití. Výchozím bodem autorčina tázání je sloveso *r-c-ch*, použité v obou zněních Desatera (Ex 20,13 a Dt 5,17), běžně překládané jako „nezabiješ“. Autorka ve své práci přesvědčivě dokládá, že tento překlad je hrubě nesprávný a zcela stírá významové odstíny, které Starý zákon (Židovská bible) pro různé formy zbavení života používá. Pokud jde o sloveso *r-c-ch*, více než způsob usmrcení totiž denotuje odsudek nelegitimního a trestuhodného činu.

Shrnutí

Po stručném úvodu autorka v hlavní části práce, kap. 2, analyzuje sémantiku jednotlivých termínů pro zabití. Sloveso *h-r-g* pokrývá zabití úmyslné, velmi často vyvolané hněvem či vášní na straně zabíjejíciho. Subjektem takové činnosti může být prchlivý člověk, ale také Hospodin, jde-li o blatantní porušování Božích zákonů či obecné mravnosti. Sloveso *n-k-h* v Hi se vyskytuje dvojnásobně často, ne vždy ale ve významu zbavit života. Tam, kde jde o zbavení života, jde přitom o násilí, které není nijak mravně odsouzeno, protože je důsledkem boje či trestu. S touto konotací bývá užito tam, kde je jeho subjektem Bůh, v tom případě se významově blíží frázi „vykonat exekuci“. Sloveso *m-v-t* v hifilu má nejširší významové pole a takřka úplně postrádá hodnotící aspekt. Sloveso *š-ch-t* je doma v kultickém kontextu, metaforicky nebo hyperbolicky bývá použito také na lidi (např Gn 22). Sloveso *r-c-ch* se vyskytuje velmi nerovnoměrně, kromě přímých negací v Dekalogu je opakovaně použito v Nu 35, viz např. hermeneutická výpověď verše 21: "nebo [když někdo] z nepřátelství někoho udeří (*n-k-h*) rukou, takže zemře (*m-v-t*), musí ten, kdo druhého zabil (*n-k-h*), zemřít (*m-v-t*, fig-etym), je to vrah (*r-c-ch*)..."

Ve druhé části pozornost věnovaná českým překladům: Bibli kralické, Českému ekumenickému překladu, Bibli 21 a Českému studijnímu překladu. Jednotlivé překlady jsou vždy krátce představeny. Pak se autorka pustí do jejich analýzy z hlediska idiolektní důslednosti. Bible kralická zde vychází jako vcelku konzistentní. V případě ČEPu konstatuje, že je zde sloveso *r-c-ch* zhruba stejně často překládáno slovesem "zabít" jako slovesem "zavraždit". O něco důslednější je překlad B21 a nejlépe vychází předlad ČSP.

Ve třetí části práce se zastavuje u několika zvolených textů: 1) Desatera, 2) příběhu o Mojžíšově zavraždění egyptského dozorce v Ex 2,11-15, 3) dvou právních textů, ustanovujícího tzv. útočištná města, v Nu 35 a zvláště u příběhů, v nichž je subjektem zabití Hospodin.

V závěru práce se autorka zřídka možnosti hodnotit na základě provedeného rozboru kvalitu jednotlivých překladů – k tomu prý práce představuje příliš málo reprezentativní vzorek. U jednotlivých sloves ale konstatuje odlišné významové odstínění, dané jednak tím, jak k usmrcení došlo, jednak ale tím, za jak legitimní je toto usmrcení považováno.

Hodnocení

Práce je ukázkou dobře zvládnuté sémantické analýzy biblického textu. Na strážlivě formulované otázky nachází vcelku uspokojivé odpovědi. Ty se týkají jednak významového odstínění probíraných sloves, jednak způsobů, jak si s těmito jemnými rozdíly poradily některé moderní české překlady.

Kriticky je možné poznamenat, že závěrečné shrnutí je až příliš stručné a obecné. Faktem však je, že dílčí závěry následují hned za jednotlivými analýzami slovesných kořenů a autorka je proto neopakuje v závěru. Škoda je, že se autorka nikde nepustí do hlubší úvahy o tom, co odhalené sémantické bohatství slov pro zabití může znamenat pro etiku, zůstává vlastně jen u zdvořilého citátu J.M. Lochmana v úvodu celé práce. Nezdůvodněný zůstává výběr českých překladů; pokud bychom se omezili na tvorbu konce minulého a začátku našeho století, práci by zkvalitnilo

zahrnutí české Jeruzalémské Bible.

K jednotlivostem:

– na s. 45 se ve vyhodnocení ČSP vůbec neobjeví sloveso r-c-ch, je ale pravděpodobné, že na straně jde o překlep a závěrečný odstavec kapitoly má být věnován právě o tomto slovesu.

– Za hranicí srozumitelnosti je překlad do češtiny, který ale na místě soves pro zabítí uvádí pouze jeden z analyzovaných hebrejských tvarů. Jeho uvedení je zde zcela na místě mělo by být ale v závorce za českým překladem -- mj, by to čtenáři umožnilo sledovat důslednost toho kterého ze čtyř probíraných českých překladů.

– V práci (také v přehledu) se objevuje John Barton jako „Burton“

– figura etymologica, nikoli "etimologica"!

Přes tyto drobné výhrady doporučuji vycházet při úvaze o hodnocení od stupně A – výtečně.

Doc. Petr Sláma, ThD, 12.6. 2015